

УДК (002.2+01):001.291

*Галина Швецова-Водка,
професор кафедри
бібліотекознавства і бібліографії РДГУ,
доктор історичних наук*

Тісна співпраця з Книжковою палатою — надійний вектор поступального руху книгознавчої науки

У статті розглянута співпраця автора і загалом кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету з журналом "Вісник Книжкової палати" і колективом Державної наукової установи "Книжкова палата України імені Івана Федорова" протягом 1996—2011 рр. Відзначено вплив журналу на розвиток наукових досліджень кафедри.

Ключові слова: бібліографознавство, бібліотекознавство, книгознавство, документознавство, журнал "Вісник Книжкової палати", Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова", Рівненський державний гуманітарний університет.

Моє співробітництво з Книжковою палатою розпочалося саме з часу заснування журналу "Вісник Книжкової палати", коли його головний редактор, директор Книжкової палати України Микола Іванович Сенченко запросив мене до участі у редакційній колегії журналу. Перше засідання редакційної колегії було святковим і водночас робочим, тому що присутні обговорювали майбутню програму журналу, його структуру, зміст першого номера і наявний зміст редакційного портфеля. Як члену редакційної колегії журналу і викладачу Рівненського державного інституту культури мені доручалося пропагувати журнал серед бібліотекарів і студентів Західного регіону України, тобто в тій аудиторії, з якою я переважно зустрічалася. Не знаю, наскільки мені вдалося виконати це доручення, але я постійно про нього пам'ятала, рекомендувала студентам різні матеріали, надруковані в журналі, запрошувала фахівців стати авторами журналу. Членом редколегії "Вісника Книжкової палати" я була до перегляду її складу в 1998 році, однак і далі, аж до сьогодні, залишаюся шанувальником цього видання, високо ціную його внесок у розвиток книжкової справи і книгознавчої науки.

Сьогодні, оглядаючись на минуле, я раптом зрозуміла, що недостатньо уваги приділяла власній публікаторській активності у "Віснику Книжкової палати". За весь час його існування мною опубліковано на його сторінках 14 матеріалів, причому серед них тільки чотири можна назвати статтями в прямому розумінні цього слова. Всі інші — це рецензії на навчальні видання та монографії. Але я не вважаю, що цінність останніх є меншою. На мій погляд, дати відгук на видання, познайомити з ним майбутніх читачів, оцінити внесок автора у розвиток науки чи в навчальне забезпечення підготовки фахівців — це завдання не менш важливе, ніж ознайомлення наукового загалу з результатами власних досліджень. Саме завдяки рецензіям автори творів отримують "зворотний зв'язок" від одержувачів інформації, що зрештою забезпечує повний цикл соціальної інформаційної комунікації. Крім того, у рецензіях інколи доводиться не тільки переказувати думки авторів, але й сперечатися з ними, додавати власні аргументи і висновки. Дуже добре, що в нас є такий журнал, де можна вільно висловити оцінку того чи іншого фахового видання.

Першою моєю статтею, надрукованою у "Віснику Книжкової палати", була "Комп'ютерна бібліографія: терміноло-

гічні роздуми" (1996, № 5). Вона була викликана нагальною потребою розглянути нові терміни і поняття, що входили в теорію і практику бібліографії разом з "технологічною революцією" — впровадженням комп'ютерів у процеси підготовки бібліографічної інформації. Термін "комп'ютерна бібліографія" запропонував мені Микола Іванович Сенченко в особистій розмові під час Всеукраїнського конгресу бібліотекарів. На мій погляд, цей термін був цілком спроможний позначити зміни, що відбувалися в бібліографії. На той час ще не використовували термін "електронна бібліографія", яким зараз прийнято називати всі процеси використання інформаційно-комунікаційної технології в бібліографічній діяльності. Але і зараз ми говоримо про "комп'ютеризацію бібліографії", отже, термін виявився життєздатним і увійшов до професійної термінології.

Друга стаття — "Бібліографічні праці Якуба Гоффмана на сторінках "Рочника Волинського" (1931—1939)" (1998, № 11) — була написана мною разом зі студенткою Мирославою Гулюк, яка знайшла цікаві факти з історії бібліографічної діяльності на Рівненщині. Третя стаття — "Типологічна класифікація друкованої видавничої продукції у статистичних збірниках "Друк України" (2000, № 1) — з теоретичних позицій висвітлювала питання щодо побудови статистичних таблиць у виданнях Книжкової палати "Друк України", які здавалися мені дискусійними. Четверта стаття — "До питання про історію розвитку документознавства" (2008, № 7) — є відгуком на видання "Загального документознавства" Ю. Палехи і Н. Леміш. Не вдаючись до повного аналізу цього навчального посібника, що отримав загалом позитивну оцінку фахівців, я звернула увагу на принципи відбору найвагоміших фактів, що характеризують переважно передісторію виникнення сучасного документознавства, а також на деякі фактичні помилки, що потім були виправлені авторами у наступному, другому виданні посібника.

Власне рецензії, написані мною для "Вісника Книжкової палати", присвячувалися різним виданням, достатньо вагомим для того, щоб бути відзначеними науковим співтовариством: першому підручнику з документознавства, що належав Н. Кушнарєнко і пізніше витримав ще сім перевидань (1998, № 2); монографіям: Н. Сенченко "Книжкова палата України: становлення державної бібліографії" (1999, № 2), В. Лутовинової "Теоретико-методичні засади та істо-

рія розвитку української рекомендаційної бібліографії (XI—XX ст.)" (2003, № 6), М. Низового "Українська статистика друку: основні етапи становлення та розвитку" (2004, № 3), А. Соляник "Система документопостачання бібліотечних фондів: закономірності розвитку" (2005, № 4), Д. Бакуна "Розвиток бібліографії історических джерел в Росії (XVIII — начало XX в.)" (2008, № 3), В. Пашкової "Національні бібліотечні асоціації: 1876—2008" (2010, № 4). Рецензіями були відзначені також підручник Н. Кушнаренко і В. Удалової "Наукова обробка документів" (2004, № 11), навчальний посібник М. Геращенко "Українські вчені та бібліографія" (2009, № 7), бібліографічний посібник Р. Жданової "Бібліографічні джерела українського літературознавства, мовознавства та фольклористики (1990—2002)" (2005, № 5). Дві останні рецензії написані мною у співавторстві з І. Мілясевич, Л. Пасічник і О. Промською.

Важливим фактом моєї творчої біографії стало співробітництво з працівниками Книжкової палати України П. Сенько, В. Журавльовою, Н. Сенченко при підготовці до видання бібліографічного покажчика "Книжкова палата України (1919—1998)" [1]. Як науковий редактор покажчика, я пропонувала певні рішення щодо змісту бібліографічних характеристик відображених документів, структури видання, його науково-допоміжного апарату тощо. Всі вони жваво обговорювалися, у результаті чого приймалися спільні рішення. Вважаю, що не даремно наша спільна праця була оцінена рецензентом як "зразок високого професіоналізму" [2].

Творчі зв'язки з Книжковою палатою України виявилися також у тому, що Книжкова палата виступила видавцем низки посібників, підготовлених мною і кафедрою бібліографознавства Рівненського державного інституту культури. Найпершим варто назвати "Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики", підготовлений авторським колективом у такому складі: Г. Швецова-Водка (керівник), Г. Сілкова, Л. Черепуха, М. Лико, Ж. Бабенко, М. Пацко; за мою науковою редакцією [3]. Це був перший термінологічний словник, у якому подавався переклад російських термінів українською мовою, що саме по собі було дуже важливим на той час, а також була впорядкована професійна терміносистема бібліографознавства, наведено доволі обґрунтовані визначення термінів, запропонований їхній переклад англійською мовою. Цей словник отримав високу оцінку фахівців.

Як автору мені пощастило видати у Книжковій палаті України два навчальні посібники: "Типологія документа" [4] і "Типологія книги" [5]. Вони відобразили сутність наукового дослідження, що проводилося мною у той час, а також стали вагомим внеском у навчальну літературу з документознавства і книгознавства.

Із заснуванням аспірантури з книгознавства, бібліотекознавства і бібліографознавства в Рівненському державному гуманітарному університеті результати наукових досліджень наших аспірантів регулярно публікуються у "Віснику Книжкової палати". Актуальним питанням комп'ютеризації бібліографічної діяльності бібліотек в Україні присвячені статті Л. Трачук: "Віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування в українських бібліотеках" (2006, № 8), "Віртуальна виставка: нова послуга бібліотеки" (2007, № 11), "Електронні бібліографічні ресурси віддаленого доступу на сайтах українських бібліотек" (2008, № 12), "Веббібліографічні ресурси українських бібліотек" (2010, № 3).

У тісній співпраці зі співробітниками Книжкової палати України, зокрема з О. Устінніковою, готувалися наукове дослідження і статті М. Шатрової, опубліковані у "Віснику Книжкової палати": "Аналіз документного потоку авторефератів дисертацій з образотворчого мистецтва, виданих в Україні в 1996—2008 рр." (2009, № 7), "Випуск неперіодич-

них друкованих видань літератури з образотворчого мистецтва в Україні в 1996—2005 рр." (2009, № 9) та інші.

У "Віснику Книжкової палати" були опубліковані також статті моїх аспіранток — Ю. Остапчук "Поняття "довідково-бібліографічний апарат" та його місце в бібліотеці як системі" (2008, № 10), "Бібліографічні картотеки та бази даних бібліотек вищих навчальних закладів" (2010, № 9); О. Промської "Бібліографія бібліографії: термінологічний аспект" (2007, № 3), "Становлення метабібліографії в Україні" (2008, № 6), "Випуск універсальних ретроспективних метабібліографічних покажчиків в Україні (90-ті рр. XX ст. — 2010 р.)" (2011, № 3).

М. Шатрова і Л. Трачук успішно захистили кандидатські дисертації і отримали ступінь кандидата історичних наук у 2010 р., нині працюють на посаді доцентів кафедри бібліотекознавства і бібліографії РДГУ. Ю. Остапчук і О. Промська захистили кандидатські дисертації у 2011 р. Безумовно, важливе значення в оприлюдненні результатів їхніх досліджень мали публікації у "Віснику Книжкової палати".

Цікавими є публікації інших аспірантів кафедри, якими керує І. Мілясевич: С. Синюка з історії книжкової культури Волині XIII ст. "Бібліотека Волинського князя Володимира Васильковича" (2009, № 1); "Літописний список книг князя Володимира Васильковича як один з перших в Україні бібліографічних документів" (2010, № 1); С. Гуч про бібліографічне забезпечення краєзнавчих досліджень історичних регіонів України — "Структура документального потоку з історичного краєзнавства (на матеріалі досліджень Поділля і Волині)" (2008, № 11); "Еволюція системи краєзнавчих бібліографічних покажчиків про історичні та природно-географічні регіони України" (2010, № 7); О. Плитус "Роль бібліотек товариства "Рідна школа" у вихованні дітей Галичини в першій третині XX ст." (2009, № 6).

"Вісник Книжкової палати" став надійною трибуною для оприлюднення результатів досліджень й викладачів нашої кафедри. Зокрема, кандидат педагогічних наук, доцент І. Мілясевич опублікувала на його сторінках сім статей: "Мережа бібліотек Рівненщини в кінці XIX — на початку XX століття" (1998, № 6), "Бібліотека Волинської духовної семінарії: кременецький період (1836—1901)" (2001, № 11), "Бібліотека Волинської духовної семінарії: острозький період (1796—1836)" (2002, № 3), "Релігійні часописи Волинської губернії XIX — початку XX століття" (2005, № 3), "Бібліотеки повітових дворянських училищ Волинської губернії першої половини XIX століття" (2008, № 6), "Зведений краєзнавчий каталог обласних універсальних наукових бібліотек: проблемні питання методики ведення" (2009, № 2), "До питання про дефініцію назви "каталог місцевих видань" та відбір матеріалу до нього" (2010, № 6), а також дві рецензії. Кандидат історичних наук, доцент Л. Пасічник, ще будучи аспіранткою, опублікувала статті: "Особливості прайсів як спецвидів технічних документів" (2002, № 10), "Бібліографічна робота із спецвидами технічних документів у системі підготовки бібліотекарів-бібліографів" (2003, № 8), "Патентна документація на об'єкти промислової власності: загальна характеристика" (2004, № 5); кандидат історичних наук, доцент Л. Бандилко опублікувала статті: "Становлення та розвиток Рівненської обласної наукової бібліотеки" (1996, № 6), "Бібліотеки навчальних закладів на Волині" (1997, № 8), "Бібліотека як суб'єкт ринкових відносин" (2003, № 12); кандидат педагогічних наук, доцент В. Жук: "Історія бібліотеки Луцького братства" (у співавторстві зі студенткою О. Сажок) (1999, № 1), "Бібліографічне відображення розвитку бібліотекознавства в Україні" (реп. на кн.: Бібліотекознавство України (1996—2000) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Нац. парлам. б-ка України. К., 2004) (2005, № 6).

Хочу відзначити, що ми є не тільки авторами журналу, а й зацікавленими його читачами та пропагандистами. Статті

з різноманітних питань, опубліковані у "Віснику Книжкової палати", постійно використовуються викладачами і студентами як з навчальними, так і з науково-дослідними цілями.

Завжди цікаво також бачити у "Віснику Книжкової палати" рецензії на наші праці. Зокрема, я дуже вдячна журналу за опублікування рецензій на мої навчальні посібники: А. Соляник на "Типологію документа" (1999, № 2); В. Загуменної, В. Лутовинової і М. Геращенко на "Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики" (1999, № 3); М. Низового на "Типологію книги" (1999, № 7); Л. Глазунової на "Бібліографічні ресурси України" (2002, № 1); В. Загуменної і М. Геращенко на "Вступ до бібліографознавства" (2004, № 9); В. Бездрабко на "Документознавство" (2008, № 1).

Завершуючи мої "інформаційні спогади", хочу підкреслити, що "Вісник Книжкової палати", його головний редактор М. Сенченко і всі працівники редакції зробили величезний внесок у розвиток наукових досліджень не тільки в галузях книгознавства, бібліотекознавства і бібліографознавства, а й ширше — в усіх науках документально-комунікаційного циклу.

Список використаної літератури

1. Книжкова палата України (1919—1998 рр.) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Кн. палата України ; уклад.: П. М. Сенько, В. В. Журавльова, Н. М. Сенченко ; наук. ред.: Г. М. Швецова-Водка, В. В. Загуменна. — К. : Кн. палата України, 1999. — 184 с.
2. Міляевич І. В. Зразок високого професіоналізму / Ірина Міляевич // Вісник Книжкової палати. — 2000. — № 3. — С. 18—19. —

Рец. на кн.: Книжкова палата України (1919—1998) : наук.-допом. бібліогр. покажч. — К. : Кн. палата України, 1999. — 184 с.

3. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики / Г. М. Швецова-Водка (кер. авт. кол.), [та ін.] ; наук. ред. Г. М. Швецова-Водка. — К. : Кн. палата України, 1998. — 116 с.
4. Швецова-Водка Г. М. Типологія документа : навч. посіб. для студ. ін-тів культури / Г. М. Швецова-Водка. — К. : Кн. палата України, 1998. — 79 с.
5. Швецова-Водка Г. М. Типологія книги : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв / Г. М. Швецова-Водка ; Рівнен. держ. ін-т культури. — К. : Кн. палата України, 1999. — 68 с.

В статье рассмотрено сотрудничество автора и всей кафедры библиотечковедения и библиографии Ровенского государственного гуманитарного университета с журналом "Вестник Книжной палаты" и коллективом Государственного научного учреждения "Книжная палата Украины имени Ивана Федорова" на протяжении 1996—2011 гг. Отмечено влияние журнала на развитие научных исследований кафедры.

The collaboration of author and the whole department of library science and bibliography of the Rivne state humanitarian university with the magazine "Announcer of the Book chamber" and collective of the State Research Institution "Ivan Fedorov Book chamber of Ukraine" during 1996—2011 is considered in the article. The influence of the magazine on development of scientific research of department is marked.

Надійшла в редакцію 29 липня 2011 року